

4. Pro deiaki zakhody shchodo zaluchennia pidpriiemstiv, vysokokvalifikovanykh spetsialistiv, yaki ye hromadianamy Respubliky Bilorus: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 420/2020 vid 2 zhovtnia 2020 roku. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4202020-35217> [in Ukrainian].

5. Pro vnesennia zmin do Poriadku oformlennia, vydachi, obminu, skasuvannia, peresylannia, vyluchennia, povernennia derzhavi, vyznannia nedisnoiu ta znyshchennia posvidky na tymchasove prozhyvannia: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 933 vid 20 zhovtnia 2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/933-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

Токарева Катерина Олегівна

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України, доцент кафедри правоохоронної діяльності та поліціїстику Харківського національного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0001-7891-226X*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ

У публікації розглянуто деякі аспекти правового регулювання криптовалюти. Підкреслено, що в умовах сьогодення існує потреба комплексного дослідження сутності віртуальних активів й закріпленні відповідного «загального» правового режиму їх існування в Україні, а також розроблення відповідних законодавчих приписів щодо оподаткування операцій з віртуальними активами, впровадження відповідних контрольних заходів за такими операціями та ін., що у підсумку дозволить забезпечити й додаткові надходження коштів до бюджетів різних рівнів.

Ключові слова: криптовалюта, віртуальний актив, цифровий актив, оподаткування.

Tokarieva Kateryna

*PhD, Senior researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine, Associate Professor of Law Enforcement and Police of Kharkiv National University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0001-7891-226X*

SOME ISSUES OF LEGAL REGULATION OF CRYPTOCURRENCIES

The publication considers some aspects of the legal regulation of cryptocurrency. It is emphasized that in today's conditions there is a need for a comprehensive study of the nature of virtual assets and consolidation of the relevant «general» legal regime of their existence in Ukraine, as well as the development of relevant legislation on taxation of transactions with virtual assets, implementation of appropriate controls, etc. which, in the end, will provide additional funds to the budgets of different levels.

Keywords: cryptocurrency, virtual asset, digital asset, taxation.

Наразі науковці слушно наголошують на тому, що сучасний розвиток суспільних відносин відбувається в період активного розвитку цифрової економіки, що дозволяє значно скорочувати терміни отримання та обміну інформацією. Не є виключенням і сфера фінансово-правового регулювання. При цьому слід зазначити, що найбільш активно в Україні процеси цифровізації торкнулися сфери оподаткування, а також обігу криптовалюти й цифрових активів. Серед останніх найбільш обговорюваним є віртуальний актив. Саме на розгляді їх правового регулювання ми зосередимо увагу в цій публікації, оскільки таке правове явище наразі знайшло своє розповсюдження по всьому світу. Однак зазначимо, що кожна конкретна країна обрала для себе власний підхід до визначення правової природи криптовалюти.

Доволі усталеною в науці є точка зору, за якою криптовалюта являє собою нову технологію, випуск, обмін і облік якої ґрунтуються на криптографічному принципі (шифруванні). Одиницею вимірювання цифрових грошей є коїни. Всі криптовалюти засновані на технології блокчейн - ланцюжку з інформаційних блоків, побудованих в суворій послідовності і за певними правилами [9; 1, с. 75]. Показово, що у світі виділено декілька основних концепцій до визначення правової природи криптовалюти, зокрема, йдеться про розгляд останньої (й регламентацію на законодавчому рівні, відповідно), як: 1) засобу платежу; 2) валюти; 3) товари; 4) матеріального активу; 5) цінних паперів.

Приміром, у Великобританії ще в 2014 році Управління податкових зборів підтвердило, що криптовалюта – це і не валюта, і не гроші, а тому жодним чином не може регулюватися фінансовим законодавством Великобританії. Таким чином, криптовалюта в Великобританії і до сьогодні вважається унікальною комбінацією цифр, отриманої в результаті складних математичних обчислень і алгоритмів. Тому така валюта також не підпадає під дію Закону Великобританії про легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом 2007 року. Водночас, у квітні 2016 року опубліковано план дій Казначейства по боротьбі з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванням тероризму. У документі Казначейство запропонувало застосовувати відповідне законодавство у відношенні бірж та інших компаній, які здійснюють операції з обміну (продажу) криптовалюти. При цьому, до компаній, які лише надають послуги з отримання доступу до електронного рахунку з криптовалютою, таке законодавство застосовуватись не повинно [4, с. 27].

В Естонії криптовалюта офіційно визнана засобом платежу. При цьому слід зазначити, що в 2017 Естонія стала першою країною, яка впровадила Директиву ЄС про протидію відмиванню коштів в національні закони; це стало важливим кроком на шляху до легалізації та регулювання кріптоіндустрії. Так, дослідники акцентують увагу на тому, що естонське законодавство дозволяє використання криптовалюти будь-яким легальним бізнесам за посередництва ліцензованих компаній, звільняючи їх від будь-яких ризиків з точки зору антивідмивного законодавства – наявність ліцензії означає не тільки згоду естонського уряду на обмін і зберігання криптовалюта у такій компанії, але і повноту її відповідальності в очах регулятора за будь-яку шкоду [2]. Дійсно, натепер у багатьох країнах криптовалюта все ще знаходиться в «сірій зоні» – йдеться не лише про відсутність чіткого правового регулювання, а й про низку ризиків, з якими можуть стикнутися компанії (наприклад, підозра у відмиванні грошей). Таким чином, ліцензування криптовалюти на рівні фіатної валюти означає, що бізнес з обміну та зберігання криптовалюти (віртуальних/цифрових активів) вперше виникає як сектор «класичної» економіки.

Підтримує міркування щодо ліцензування криптовалюти й Д. А. Кобильнік, вказуючи: «необхідно вирішити питання щодо законодавчого закріплення порядку ліцензування операцій, предметом яких є криптовалюта, з метою встановлення обмежень та врегулювання неконтрольованого ринку обігу криптовалюти в нашій державі. У такому випадку, операції з криптовалюти нарешті зможуть належним чином оподатковуватись оскільки об'єктом оподаткування буде дохід, прибуток, або самі операції, пов'язані з продажем об'єктів цивільних правовідносин, які врегульовані відповідно до чинного законодавства» [3, с. 27]. Ми підтримуємо наведені міркування науковця щодо необхідності ліцензування криптовалюти. Разом із цим зазначимо, що перш ніж затверджувати умови ліцензування криптовалюти та діяльності з нею, необхідно нормативно закріпити визначення поняття «криптовалюта», а вже після цього, виходячи із сутності цієї категорії, закріплювати відповідні умови ліцензування.

На наш погляд, в Україні натеper відсутній комплексний підхід до визначення правового режиму криптовалюти (віртуальних / цифрових активів). Показово, що наразі зареєстровано декілька законопроектів щодо правового регулювання криптовалюти (віртуальних / цифрових активів), зокрема, йдеться про такі проекти Законів України: а) «Про обіг криптовалюти в Україні» № 7183 від 06.10.2017 р. [7] (наразі проєкт відкликано); б) «Про токенизовані активи та криптоактиви» № 4328 від 05.11.2020 р. [8]; в) «Про віртуальні активи» № 3637 від 11.06.2020 р. [5]. Приміром, у законопроекті № 7183 у правовий статус визначався криптовалюти як об'єкта права власності майнерів (осіб, що здійснюють операції з криптовалютою) та яка є об'єктом оподаткування, а до криптовалютних транзакцій застосовуються положення (аналогія закону) про договір міни у відповідності до законодавства України [7].

Інший підхід обрано у законопроекті № 3637 (прийнятий у першому читанні). Так, запропоновано визначення віртуального активу як особливого виду майна, який є цінністю в електронній формі, існує в системі обігу віртуальних активів, та може знаходитись у цивільному обігу. Віртуальні активи можуть бути забезпеченими і

незабезпеченими [5, ст. 1]. При цьому у ч. 1 ст. 4 вказаного законопроекту зазначено, що віртуальні активи є майном, особливості обігу якого визначаються Цивільним кодексом України та цим Законом. Така позиція вбачається доволі конструктивною з огляду не лише на сутність цієї категорії, а й на те, що у національному правовому полі в сучасних умовах це найбільш актуальний варіант правового регулювання. При визначенні віртуальних активів як майна в контексті оподаткування доцільно вести мову про встановлення правового механізму податку на доходи / податку на прибуток від операцій з таким майном.

Наразі ж на рівні закону надано зовсім інше визначення віртуального активу. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [6] віртуальний актив становить собою цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей. Фактично, можемо зробити висновок про те, що у наведеній нормі при визначенні віртуального активу йдеться про об'єднання характеристик майна та засобу платежу. Як вбачається, такий підхід є достатньо спірним, зокрема, в контексті оподаткування.

На наше переконання, в умовах сьогодення існує потреба у комплексному дослідженні сутності віртуальних активів й закріпленні відповідного «загального» правового режиму їх існування в Україні. А вже після цього постає необхідність у розробленні відповідних законодавчих приписів щодо оподаткування операцій з віртуальними активами, впровадження відповідних контрольних заходів за такими операціями та ін., що у підсумку дозволить забезпечити й додаткові надходження коштів до бюджетів різних рівнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитрик О. О. Правове регулювання оподаткування в умовах розвитку цифрової економіки. Сучасні проблеми права та інноваційної економіки: зб. наук. пр. НДІ ПЗІР НАПрН України № 3 за матеріалами Інтернет-кон-

ференції (м. Харків, 26 трав. 2021 р.). Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 72–77.

2. Как Эстония, приравняв обмен и хранение криптовалют к обычным деньгам, сделала их легальным средством платежа. URL: <https://habr.com/ru/company/moneypipe/blog/521294/>.

3. Кобильнік Д. А., Бурчак А. Ю. Криптовалюта як об'єкт податкового права: практичне застосування та правове регулювання. Право та інновації. 2020. № 2 (30). С. 24–30.

4. Литуха В. Правовое регулирование криптовалютного бизнеса. 2017. URL: <http://axon.partners/wp-content/uploads/2017/02/Global-Issues-of-Bitcoin-Businesses-Regulation.pdf>.

5. Про віртуальні активи: проект Закону України від 11 черв. 2020 р. № 3637. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110.

6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 6 груд. 2019 р. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

7. Про обіг криптовалюти в Україні: проект Закону України від 06.10.2017 р. № 7183. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684/.

8. Про токенизовані активи та криптоактиви: проект Закону України від 5 листоп. 2020 р. № 4328. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/LI03596A.html.

9. Пшеничников В. В. Электронные деньги как фактор развития цифровой экономики. Научно-технические ведомости СПбГПУ. Экономические науки. 2017. Т. 10. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/elektronnye-dengi-kak-faktor-razvitiya-tsifrovoy-ekonomiki>.

REFERENCES

1. Dmytryk O. O. (2021). Pravove rehuliuvannya opodatkuвання v umovakh rozvytku tsyfrovoi ekonomiky. *Suchasni problemy prava ta innovatsiinoi ekonomiky: zb. nauk. pr. NDI PZIR NAPrN Ukrainy № 3 za materialamy Internet-konferentsii (m. Kharkiv, 26 trav. 2021 r.) - Modern problems of law and innovative economy: a collection of scientific works of the Research Institute of PZIR NAPrN of Ukraine № 3 on the materials of the Internet conference*, Kharkiv: NDI PZIR NAPrN Ukrainy, 72–77 [in Ukrainian].

2. Как Estoniya. priravnyav obmen i khraneniye kriptovalyut k obychnym dengam. sdelala ikh legalnym sredstvom platezha. URL: <https://habr.com/ru/company/moneypipe/blog/521294/> [in Russian].

3. Kobylnik D. A., Burchak A. Yu. (2020). Kryptovaliuta yak obiekt podatkovoho prava: praktychne zastosuvannia ta pravove rehuliuвання. *Pravo ta innovatsii – Law and innovation*, 2 (30), 24–30 [in Ukrainian].

4. Litukha V. (2017). Pravovoye regulirovaniye kryptovalyutnogo biznesa. URL: <http://axon.partners/wp-content/uploads/2017/02/Global-Issues-of-Bitcoin-Businesses-Regulation.pdf> [in Russian].

5. Pro virtualni aktyvy: proekt Zakonu Ukrainy vid 11 cherv. 2020 r. № 3637. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110 [in Ukrainian].

6. Pro zapobihannia ta protydiuu lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia: Zakon Ukrainy vid 6 hrud. 2019 r. № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> [in Ukrainian].

7. Pro obih kryptovaliuty v Ukraini: proekt Zakonu Ukrainy vid 06.10.2017 r. № 7183. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684/ [in Ukrainian].

8. Pro tokenizovani aktyvy ta kryptoaktyvy: proekt Zakonu Ukrainy vid 5 lystop. 2020 r. № 4328. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JI03596A.html [in Ukrainian].

9. Pshenichnikov V. V. (2017). Elektronnyye dengi kak faktor razvitiya tsifrovoy ekonomiki. *Nauchno-tekhnicheskkiye vedomosti SPbGPU. Ekonomicheskkiye nauki - Scientific and technical sheets of St. Petersburg State Pedagogical University. Economic sciences*, Vol. 10, 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/elektronnye-dengi-kak-faktor-razvitiya-tsifrovoy-ekonomiki> [in Russian].